

PROPRIETATEA PRIVATĂ – DREPT SAU ÎNDATORIRE BIBLICĂ?

Drd. Samuel Florin BÎRLE

*Universitatea „Aurel Vlaicu” din Arad,
Școala Doctorală Interdisciplinară UAV Arad,
Programul de Doctorat „Teologie Evanghelică”
sami_birle@yahoo.com*

Abstract: Private Property - Bible Law or Duty?

The present study proposes an analysis of the concept of property in the light of its biblical roots. While today we are influenced by the mentality that goods belong to the sphere of our rights, Scripture looks at this subject from the perspective of some duties as well. Closely related to the concept of private property is that of human dignity, given that all our rights have emerged to defend our dignity. In this context, it is necessary to show that the ownership of the property comes with responsibilities. That is why we will argue that the right to private property is both a means of protection established by God and a means by which we are tried, and an expression of divine blessing.

Keywords: *rights, duties, private property, human dignity.*

Proprietatea privată și demnitatea umană

Este bine-cunoscut faptul că în societatea contemporană dreptul la proprietate privată este considerat fundamental. În consecință, există mecanisme juridice prin care acesta poate fi apărat de către fiecare individ. Încă din secolul al XVII-lea, filosofi precum John Locke au susținut că acesta este un *drept natural* care are caracter sacrosanct și intangibil¹, iar unii cercetători au perceput gândirea acestui filosof ca fiind modelată de convingeri religioase.² La fel ca oricare alt drept, și cel care ne preocupă a fost statornicit cu

1 Vezi lucrarea lui John Locke, *An Essay Concerning Human Understanding*, Hazleton, Pennsylvania State University: Electronic Classics Series, 1999.

2 Vezi Greg Forster, *John Locke's Politics of Moral Consensus*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005. Vezi și Kim Ian Parker, *The Biblical Politics of John Locke*, Waterloo, Wilfrid Laurier University Press, 2004.

scopul de a apăra demnitatea umană, un principiu superior, care ține de faptul că am fost creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu.³

În contextul gândirii creștine, trebuie să admitem că există perspective diferite față de tema proprietăților. De exemplu, unii consideră că a 8-a poruncă (din Decalog) interzice încălcarea dreptului la proprietate privată⁴, iar numeroasele exemple de patriarhi bogați nu doar că legitimează manifestarea acestui drept, ci și denotă acordarea unui suport divin pentru acumularea de bogății⁵. Pe de altă parte, dacă examinăm reticența Domnului Isus față de avuții, practica Bisericii din Ierusalim de a avea lucrurile în comun, sau chiar învățătura apostolilor legată de riscul acumulării bogățiilor, vom descoperi o perspectivă diametral opusă. Oare este Biblia divizată împotriva ei înseși? Este Vechiul diferit de Noul Testament în privința temei analizate? Pentru că în context nou testamentar, renunțarea la proprietăți apare drept virtute, iar în context veterotestamentar, găsim că însuși Dumnezeu le girează sub forma unor binecuvântări pământești, ori prin protejarea oferită de prescripțiile legislative.

În lucrarea de față, analizăm dreptul la proprietate privată dintr-o perspectivă nouă. Ca cetățeni, suntem cu toții conștienți că avem atât drepturi cât și îndatoriri. Utilizând această abordare juridică pentru a dezbate tema de față, vom ajunge la concluzia că Biblia lansează atât conceptul de drept cât și cel de îndatorire în raport cu lucrurile pe care le deținem. Procedând astfel, acordăm un echilibru acestei dezbateri, care până acum a fost dominată mai mult de obsesia umanistă a drepturilor noastre. Înțelegerea

3 Vezi Geneza 1:26: *Apoi Dumnezeu a zis: „Să facem om după chipul Nostru, după asemănarea Noastră; el să stăpânească peste peștii mării, peste păsările cerului, peste vite, peste tot pământul și peste toate târătoarele care se mișcă pe pământ.”*

4 Vezi Exod. 20:15 (*Să nu furi!*). John D. Hannah interpretează această poruncă astfel: „această poruncă a fost dată pentru a încuraja respectarea proprietății celorlalți oameni. Și acesta este un element important pentru stabilizarea societății.” (John D. Hannah în „Exodul” John F. Walvoord și Roy B. Zuch (editori), *Comentariu al Vechiului Testament*, trad. Verlan Octavian și Constantin Leontiu, Cluj-Napoca, E. B. E, 2010, p. 141). În Comentariul cultural-istoric al Vechiului Testament se face observația că această poruncă, împreună cu cea de-a zecea au scopul de a proteja proprietatea privată: „furtul proprietății este prevenit prin porunca a zecea, care este cu un pas înaintea săvârșirii actului.” (John Walton, Victor Matthews, Mark W. Chavalas, *Comentariu cultural-istoric al Vechiului Testament*, trad. Silviu Tatu, Luca Crețan, Romana Cuculea, Oradea, Casa Cărții, 2016, p. 102).

5 Vezi narațiunile despre Avraam din Geneza 13-15.

noastră este că Scriptura nu urmărește formarea unor indivizi egocentriți, ale căror proprietăți să fie în siguranță, ci responsabilizarea celor care dețin bunuri materiale, astfel încât conceptul superior al demnității umane să fie apărat pe deplin. Demnitatea umană trebuie apărată atât în raport cu propria noastră persoană, ci în egală măsură, în raport cu oricare altă ființă umană de lângă noi.

Prin dreptul la proprietate privată se asigură un cadru al ordinii sociale, dar în aceeași măsură și un context în care oamenii să poată dispune liber de propriile bunuri, inclusiv din perspectivă filantropică. În felul acesta, omul dobândește calitatea de administrator (asemeni Creatorului), din care decurge responsabilități față de Dumnezeu, față de ceilalți oameni și față de propriile bunuri. Această perspectivă este necesară în contextul pandemic în care ne aflăm, deoarece dezbaterea de față poate contribui la asumarea unor direcții mai sănătoase din perspectiva utilizării resurselor, date fiind crizele sanitare, economice și educaționale în care ne aflăm.

După cum vom putea observa, vorbim despre o temă ce poate fi analizată din perspectiva rădăcinilor sale biblice, ceea ce relevă o oarecare armonizare cu sistemul juridic actual. Biblia și codurile legislative vorbesc despre proprietatea privată ca despre un drept. Însă, va trebui să recuperăm dimensiunea îndatoririlor pe care orice proprietar le are, care nefiind reglementată legal, ține de etica personală a fiecărui om. Mai întâi, remarcăm că expresia „proprietate privată” se referă la „dreptul titularului de a poseda, folosi și dispune de un bun în mod exclusiv, absolut și perpetuu, în limitele stabilite de lege.”⁶ Dacă invocăm un Dicționar Juridic vom observa o definiție puțin mai completă, și anume: „este dreptul persoanelor fizice sau juridice, al statului sau unităților administrativ-teritoriale asupra bunurilor mobile sau imobile, bunuri asupra cărora proprietarul exercită atribuțiile dreptului de proprietate în interes propriu, dar în limitele legii”⁷. Subliniem câteva aspecte importante: acest drept îl poate avea orice persoană fizică sau juridică precum și alte organizații sau unități administrative; vizează bunuri mobile sau imobile de care titularul poate dispune în interes propriu, fără a încălca drepturile altor persoane. Mare parte din aceste aspecte pot fi regăsite în textele biblice, însă trebuie precizat că acolo nu se folosește

6 <http://legestart.ro/dreptul-de-proprietate-privata/>, 09.10.2021, 04:06 am.

7 http://www.euroavocatura.ro/dictionar/284/PROPRIETATE_PRIVATA, 08.10.2021, 09:24 am.

termenul „drept” în mod direct, după cum nu se folosește nici termenul „îndatorire”, ambele fiind în schimb sub-înțelese. În plus, după cum era de așteptat, observăm că al doilea concept nu este invocat în definițiile prezentate, spre deosebire de textele biblice care reglementează atitudinea potrivită față de proprietăți, atât în Vechiul cât și în Noul Testament.

Rădăcinile biblice ale proprietății private

Din perspectivă creaționistă putem afirma că este evidentă originea biblică a conceptului de proprietate privată⁸. Atât momentul creației cât și Decalogul pot fi privite ca rădăcini ale acestui drept, iar poziția nou-testamentară vine să îi reglementeze exercitarea. Mai întâi, cartea Geneza arată că Dumnezeu a decretat ca omul să stăpânească peste toate făpturile pământului și peste teritoriul terestru, în cadrul creației: *Să facem om după chipul Nostru, după asemănarea Noastră; el să stăpânească peste peștii mării, peste păsările cerului, peste vite, peste tot pământul și peste toate târătoarele care se mișcă pe pământ* (Gen. 1:26). Decretul stăpânirii trebuie înțeles în lumina asemănării omului cu Dumnezeu. Narațiunea genezei lansează deopotrivă noțiunea de demnitate umană și cea de proprietate. S-a argumentat că putem vorbi despre o superioritate a omului față de restul creației⁹, care se bazează în primul rând pe crearea omului după chipul Creatorului. Omul este delegat ca administrator, fiindu-i încredințate responsabilități încă de la început. Este chemat să stăpânească peste ceva ce îi aparține, *de facto*, lui Dumnezeu. El este Suveranul absolut, iar oamenii nu sunt altceva decât ispravnici vremelnici. În acest context, putem aminti porunca specifică dată poporului Israel de a nu vinde pământurile din Israel întrucât acestea aparțin lui Dumnezeu: *Pământurile să nu se vândă de veci; căci țara este a Mea, iar voi sunteți la Mine ca niște străini și venetici* (Levitic 25:23). Însă nu doar teritoriile israelite sunt deținute de YHWH, ci întregul pământ, conform Psalmului 24:1-2: *Al Domnului este pământul cu tot ce este pe el, lumea și cei ce o locuiesc!*

Narațiunea biblică transmite deopotrivă ideea de superioritate a omului, cât și ideea de responsabilitate în cadrul creației. Omul este creat

8 Vezi articolul lui Jay Richards „The Biblical Roots of Private Property” în care arată rădăcinile biblice ale conceptului de proprietate privată, dar și cum trebuie acesta înțeles: <https://tifwe.org/the-biblical-roots-of-private-property/>, 19.09.2021, 01:31 am.

9 Vezi Trandafir Șandru, *Doctrinile biblice ale Bisericii*, București, Editura Cultului Penticostal, 1989, pp. 88-89.

ca răspuns la o necesitate ontologică. El trebuie să răspundă de perpetuarea ordinii în creație. Dumnezeu a conceput un climat al rânduiei, pe care omul îl va asigura mai departe. Allen Ross observă pertinent că „scopul lui Dumnezeu în crearea vieții umane după chipul său a fost unul funcțional: omul trebuie să stăpânească, sau să aibă dominație. Dominația lui Dumnezeu era demonstrată de un reprezentant”¹⁰. Prin urmare, actul creației îl așază pe om într-o postură superioară datorită faptului că este un reprezentant al lui Dumnezeu. Însă ideea de stăpânire, de proprietate, are limitări evidente. În lumina narațiunilor despre creație, a susține că proprietatea privată constituie numai un drept, fără a ține cont de dimensiunea îndatoririlor care o însoțesc, reprezintă o eroare teologică, cu consecințe negative din perspectivă practică.

A doua rădăcină biblică a dreptului la proprietate privată este Decalogul, mai precis poruncile a VIII-a și a X-a. Prima interzice furtul și desemnează preocuparea lui Dumnezeu legată de protejarea proprietății private. Dacă n-ar fi existat un drept (natural) al proprietăților personale, n-ar fi fost nevoie de o poruncă în care să fie interzis furtul. Însă scopul acestei porunci este mult mai amplu. Nu urmărește doar respectarea proprietăților, ci și respectarea muncii ori a demnității omului, după cum bine remarcă Sproul: „Biblia sancționează vehement furtul, deoarece în spatele legilor împotriva hoției se află sacralitatea muncii, a demnității și a proprietății private, care este rodul muncii cuiva”¹¹. În plus, această poruncă are o contribuție decisivă la ceea ce înseamnă menținerea unui climat al ordinii sociale.

Dacă porunca a VIII-a interzice furtul în mod explicit, ultima poruncă a Decalogului are caracter preventiv. Interzice poftirea lucrurilor care nu ne aparțin, fiind astfel „cu un pas înaintea săvârșirii actului”¹². Lista elementelor ce nu trebuie pofte de la aproapele nostru este destul de comple-

10 Allen Ross, „Geneza” în John F. Walvoord și Roy B. Zuch (editori), *Comentariu al Vechiului Testament*, trad. Verlan Octavian și Constantin Leontiu, Cluj-Napoca, E. B. E, 2010, p. 31.

11 R. C. Sproul, *Etică Creștină*, Arad, Multimedia, 2000, p. 48.

12 Vezi observațiile din comentariul cultural-istoric al Vechiului Testament: „furtul proprietății este prevenit prin porunca a zecea, care este cu un pas înaintea săvârșirii actului.” (John Walton, Victor Matthews, Mark W. Chavalas, *Comentariu cultural-istoric al Vechiului Testament*, trad. Silviu Tatu, Luca Crețan, Romana Cuculea, Oradea, Casa Cărții, 2016, p. 102).

xă: casa, nevasta, robul sau roaba, boul și măgarul. Însă ea nu are caracter exhaustiv, întrucât expresia „nici vreun alt lucru care este al aproapelui” arată că exemplele ar putea fi mult mai multe. Practic, este vorba de o listă nelimitată, care include în fond, orice bun al celorlalți. Din perspectiva noastră, poruncile analizate sunt interconectate, reprezentând baza biblică pentru conceptul de proprietate privată și contribuind la protejarea acestuia în contextul larg al societății veterotestamentare.

În lumina celor arătate, este evident faptul că noțiunea de a stăpâni a fost implementată de Dumnezeu încă de la creație, și a fost reglementată prin mai multe prevederi legale. Autoritatea asupra propriilor bunuri trebuie înțeleasă în baza delegării pe care Dumnezeu ne-a făcut-o atunci când a hotărât ca omul să stăpânească. Un privilegiu care trebuie înțeles în lumina faptului că am fost creați după chipul și asemănarea lui Dumnezeu. Mai adăugăm că Noul Testament aduce o perspectivă nouă asupra acestei probleme, în sensul în care recunoaște principiul deuteronomic al muncii și răsplății: *cine ară trebuie să are cu nădejde și cine treieră grâul trebuie să-l treiere cu nădejdea că va avea parte de el*¹³. Astfel, conceptul de proprietate este legitimat nu numai de narațiunea creației, ci și de principiul conform căruia putem obține diferite bunuri în urma muncii pe care am depus-o.

Proprietatea privată ca mijloc de protecție

Preocupările lui Dumnezeu față de bunurile noastre pământești denotă dorința de a-i proteja pe toți cei care dobândesc în mod onest un bun material, ori un venit bănesc. În sensul acesta, vom invoca două exemple veterotestamentare. Primul se referă la momentul în care profetul Elisei îl mustră pe regele Ahab, din cauza felului abuziv în care obține via lui Nabot¹⁴. Al doilea este din biografia lui David, respectiv momentul în care profetul Natan apelează la o narațiune despre drepturile asupra proprietăților unui om sărac, pentru a ilustra felul ilicit de purtare al împăratului. În primul exemplu, Dumnezeu îi vestește lui Ahab o cumplită pedeapsă și îl numește ucigaș și hoț. Sentința divină este rostită cu toate că, cel puțin în prima fază, intenția împăratului nu este una neobișnuită, dat fiind faptul că este dispus să ofere o vie mai bună, sau să plătească prețul ei în argint. În comentariul cultural istoric al lui John Walton este remarcată atât oferta

13 1 Corinteni 9:10.

14 Vezi narațiunea din 1 Împărați 21.

generoasă a lui Ahab, cât și implicațiile teologice ale refuzului lui Nabot: „Oferta lui Ahab era mai mult decât corectă și chiar generoasă. Refuzul lui Nabot nu se bazează doar pe sentimentul tradițional că aceea este o „moștenire de familie”, ci are un suport teologic. Posesia asupra țării era un dar al legământului. Distribuite pe seminții, clanuri și familii, exploatațiile patrimoniale de teren constituiau accesul fiecărei familii la promisiunile și beneficiile legământului”¹⁵. Prin urmare, este adusă o perspectivă nouă asupra argumentului nostru. Dumnezeu protejează teritoriile datorită faptului că acestea reprezentau elemente ale legământului încheiat cu Dumnezeu, fapt pentru care aveau o reglementare specială în context vechi-testamentar¹⁶. Atât sentința pe care Dumnezeu o rostește prin profetul Ilie, cât și alte prescripții ale legii Vechiului Testament, arată că bunurile unui om sunt protejate din perspectivă legislativă, după cum observă pertinent Sproul: „În Vechiul Testament una din cele mai importante beneficii ale muncii oneste era obținerea rodului muncii drept răsplată. În Vechiul Testament sunt multe prevederi decretate de Dumnezeu cu scopul de a proteja rodul muncii cuiva de la prădare, deteriorare, distrugere și furt”¹⁷.

În cel de-al doilea exemplu menționat, un om bogat se comportă nedrept față de un concetățean sărac. Spusă în linii mari, întâmplarea arată însușirea abuzivă a oii săracului pentru a fi preparată unui prieten care îl vizitează pe cel bogat. Însă, pentru a sublinia nedreptatea acestei acțiuni, sunt evidențiate implicațiile emoționale ale poveștii. Săracul se atașase de mielușea într-o asemenea manieră încât o hrănea și o creștea împreună cu copiii lui, mânca din aceeași bucată de pâine, bea din aceeași pahar cu el, dormea la sânul lui și o privea ca pe fata lui. Ascultând povestea, împăratul devine indignat și rostește imediat o sentință pentru bogatul în cauză: *să dea înapoi patru miei, pentru că a săvârșit fapta aceasta și n-a avut milă*¹⁸. Fără să știe, David ajunge să își rostească propria condamnare, pe care o va și executa întrucât patru dintre fiii săi vor muri din cauza propriei lui crime: fiul Batșebe, Amnon, Absalom și Adonia. Dincolo de paradoxul evident al situației prezentate, avem un caz în care Dumnezeu intervine pentru a face

15 Walton, *Comentariu cultural-istoric al Vechiului Testament*, p. 411.

16 Vezi Levitic 25:23-28 (*Pământurile să nu se vândă de veci; căci țara este a Mea, iar voi sunteți la Mine ca niște străini și venetici.*) și Numeri 36:7 (*Nicio moștenire a copiilor lui Israel să nu treacă de la o seminție la alta, ci fiecare din copiii lui Israel să se țină lipit de moștenirea seminției părinților lui*).

17 Sproul, *etică Creștină*, p. 48.

18 Vezi 2 Samuel 12:6.

dreptate împotriva unui abuz ce intră sub incidența poruncii a X-a (*să nu poțtești nimic din casa aproapelui tău*). În plus, narațiunea spusă de profetul Natan utilizează conceptul necesității protejării proprietății private, care atunci când este încălcat, generează stupoare și revoltă.

Albino Barrera în cartea *Economic Compulsion and Christian Ethics* vorbește despre dreptul la proprietate privată folosind sintagma „securitate economică”. Barrera consideră că acesta este un dar dublu al lui Dumnezeu întrucât „Dumnezeu nu doar ne alimentează nevoile noastre, ci de asemenea, folosește responsabilitățile noastre reciproce, ca un canal prin care putem dărui ce avem altora. Cu alte cuvinte, suntem asigurați de Dumnezeu, prin grija unul față de celălalt; Dumnezeu declanșează participarea umană în efectuarea providenței divine. Ceea ce este o favoare divină nemeritată”¹⁹. Barrera arată că nu numai cartea Geneza, respectiv narațiunea creației și istoria patriarhilor, fundamentează modelul biblic de securitate economică, ci mai degrabă cartea Exodul. Eliberarea din Egipt sugerează că securitatea economică este o componentă intrinsecă a ordinii intenționate de Dumnezeu. Istoria lui Israel pune o bază importantă a securității economice, în sensul în care evreii au fost eliberați din sclavie, și duși într-o țară pe care să o stăpânească. Așadar, Dumnezeu I se prezintă lui Israel ca fiind Unul care întrerupe istoria, cu „scopul de a oferi libertate și prosperitate: eliberare de opresiune și eliberare de imposibilitatea de a avea posesiuni”²⁰. Intervenția divină în istorie, poate fi privită astfel ca o binefacere prin care se restabilește siguranța economică a poporului ales de Dumnezeu. Dar pe lângă asta, responsabilitățile sociale cerute de Dumnezeu arată o altă dimensiune a acestui concept. Evreii aveau obligația de a purta de grijă celor săraci, iar astfel, securitatea economică trebuie percepută nu numai ca privilegiu personal, ci și ca îndatorire socială.

Proprietatea privată ca mijloc al încercării

Pe lângă perspectiva descrisă anterior, vedem îndeosebi în Noul Testament, o serie de avertismente legate de atitudinea corectă față de ceea ce deținem. Dacă Vechiul Testament a subliniat dimensiunea drepturilor, în Noul Testament sunt revelate răspunderile. Trebuie mai întâi afirmat că Biblia nu arată că bogăția ar fi ceva rău, însă spune cât se poate de clar că

19 Albino Barrera, *Economic Compulsion and Christian Ethics*, New York, Cambridge University Press, 2005, p. 77.

20 Barrera, *Economic Compulsion and Christian Ethics*, p. 81.

iubirea de bani este rădăcina tuturor relelor²¹ și că lăcomia este echivalentul închinării la idoli²². În mod evident, posesiunile pot reprezenta un scop în sine, ceea ce este greșit. Chiar dacă sunt daruri divine, ele îl pot substitui pe Dumnezeu, conform 1 Timotei 6:17: *Îndeamnă pe bogății veacului acestuia să nu se îngâmfe și să nu-și pună nădejdea în niște bogății nestatornice, ci în Dumnezeu, care ne dă toate lucrurile din belșug ca să ne bucurăm de ele. Reiese clar că bogățiile permit apariția unor ispite ca mândria și încrederea în bogății. În comentariul său asupra acestui pasaj, John MacArthur remarcă faptul că „Pavel nu condamnă asemenea oameni, nici nu le poruncește să se debaraseze de bogățiile lor. În schimb, îi cheamă să fie administratori buni ai resurselor date lor de către Dumnezeu. (...) Cu cât este cineva mai bogat, cu atât e mai ispitit să fie mândru”²³. Prin urmare, posesiunile vin cu responsabilități în raport cu propria conștiință și cu cei din jur. Pentru că în contextul acesta, în următoarele versete, apare recomandarea la dărnicie²⁴. Este același îndemn pe care îl regăsim în pilda bogatului căruia i-a rodit țarina, prin sintagma *a te îmbogăți față de Dumnezeu*²⁵, lucru posibil numai dacă trăim o viață cu caracter altruist. În orice caz, tema aceasta este destul de frecventă în evanghelii, unde Mântuitorul spune că este *anevoie* (δύσκολόν-*dyskolon*) pentru cei ce se încred în bogății să intre în Împărăția lui Dumnezeu²⁶. Cu toate că tânărul bogat a respectat poruncile cu grijă încă din tinerețe, cu toate că Domnul l-a iubit, în momentul crucial al chemării la renunțarea totală, el pleacă întristat deoarece avea multe averi. John MacArthur remarcă pertinent faptul că, deși sincer, răspunsul său legat de păzirea poruncilor divine era superficial și neadevărat. În realitate, împlinirea desăvârșită a poruncilor era realizabilă numai de către Domnul Isus. „Poate că și el, asemeni lui Pavel (Fil. 3:6), să fi fost fără vină în termenii acțiunilor exterioare, dar nu și în termenii atitudinilor și motivațiilor*

21 Vezi 1 Timotei 6:10: *Căci iubirea de bani este rădăcina tuturor relelor; și unii, care au umblat după ea, au rătăcit de la credință și s-au străpuns singuri cu o mulțime de chinuri.*

22 Vezi Coloseni 3:5: *De aceea, omorâți mădularele voastre care sunt pe pământ: curvia, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, care este o închinare la idoli.*

23 John MacArthur, *Comentariul Biblic MacArthur: Noul Testament*, trad. Romana Cuculea și Olimpiu Cosma, Făgăraș, Agape, 2009, p. 744.

24 *Îndeamnă-i să facă bine, să fie bogăți în fapte bune, să fie darnici, gata să simtă împreună cu alții, așa ca să-și strângă pentru vremea viitoare drept comoară o bună temelie pentru ca să apuce adevărata viață. (1 Tim. 18-19).*

25 Vezi Luca 12:21 *Tot așa este și cu cel ce își adună comori pentru el și nu se îmbogățește față de Dumnezeu.*

26 Vezi Marcu 10:24.

interioare”²⁷. Oricum, deznodământul acestei întâmplări arată că cei bogați înfruntă greutatea suplimentară sub aspect soteriologic (*cât de anevoie este pentru cei ce se încred în bogății să intre în Împărăția lui Dumnezeu!*) dar și că la Dumnezeu toate lucrurile sunt cu puțință (vs. 27). Prin urmare, posesiunile nu sunt excluse radical din viața noastră, însă existența acestora implică îndatoriri de care trebuie să devenim conștienți. Mântuitorul a promovat și trăit simplitatea, a subliniat riscul bogățiilor și a arătat responsabilitățile pe care ele le aduc.

Un alt aspect care trebuie adus în discuție vizează faptul că cei credincioși sunt chemați la o atitudine mulțumitoare față de ceea ce deja au, făcându-li-se recomandarea de a nu dori cu orice preț să se îmbogățească²⁸. În plus, cartea Faptele Apostolilor oferă modelul Bisericii Primare, în care sub influența Duhului, în contextul comunității din Ierusalim, primii creștini au hotărât să renunțe la propriile bunuri pentru a le dona bisericii nou înființate. Gestul acesta trebuie interpretat în contextul secolului I, și al comunității din Ierusalim care avea să fie zguduită de asediul Ierusalimului din anul 70 d. Hr. El a avut caracter unic, și nu a fost normativ pentru restul comunităților creștine²⁹. Cu toate acestea, disponibilitatea creștinilor de a renunța la unele proprietăți a fost privită drept dovada evidentă a lucrării Duhului Sfânt. Astfel, renunțarea la propriile bunuri denotă o spiritualitate înaltă, care constituie un exemplu impresionant pentru creștinii din toate veacurile. Credincioșii din Ierusalim s-au putut detașa de ceea ce aveau pentru că erau atașați profund de Dumnezeu.

În lumina celor arătate, reiese că proprietatea privată trebuie privită și prin prisma responsabilităților³⁰. Este un mijloc prin care Dumnezeu

27 MacArthur, *Comentariul Biblic MacArthur*, p. 150.

28 *Să nu fiți iubitori de bani. Mulțumiți-vă cu ce aveți, căci El Însuși a zis: „Nicidecum n-am să te las, cu niciun chip nu te voi părăsi (Evrei 13:5).*

29 David Gooding pune gestul de a renunța la posesiuni pe seama unității: „acest sentiment copleșitor al unității spirituale a afectat atitudinea lor față de posesiunile materiale. Nu mai spuneau că unele lucruri erau ale lor, adică erau destinate folosului sau uzului strict personal. Fiecare voia ca ceilalți credincioși să considere posesiunile lor ca și când ar fi fost și ale lor și să se folosească de ele. A fost ceva cu totul spontan. Nu exista nici o obligație. Nu spune nicăieri că aceasta a fost o condiție necesară și indispensabilă pentru a fi mântuit sau pentru a fi acceptat ca și creștin adevărat.” (David Gooding, *Faptele Apostolilor: credincioși adevărului*, trad. Mirela DeLong, Cluj-Napoca, Logos, 2006, p. 106).

30 Vezi cartea lui Wayne Grudem, *Business for the Glory of God: The Bible's Teaching on the Moral Goodness of Business*, în care sunt analizate responsabilitățile care rezidă din proprietatea privată. Grudem arată că atunci când oamenii au grijă de lucrurile pe care

ne testează credințioșia, dependența, disponibilitatea de a dărui, și recunoștința. Concluzionând, putem afirma că mai toate referințele nou-testamentare la bunurile pământești se fac alături de responsabilități specifice. Acestea sunt direct proporționale cu mulțimea bogățiilor pe care le administrăm, întrucât „cui i s-a dat mult, i se va cere mult și cui i s-a încredințat mult, i se va cere mai mult.”³¹ Învățătura Noului Testament nu condamnă bogăția ori bogății, ci atitudinea inimii omului față de bogății, care sunt mijloace prin care Dumnezeu ne încearcă. Responsabilitățile reprezintă o altă fațetă a demnității cu care Dumnezeu l-a creat pe om,

Proprietatea privată ca expresie a binecuvântării

Posibilitatea ca omul să se bucure liber de ceea ce a obținut în urma muncii personale ține de sensul existenței noastre ca oameni, și poate fi considerată drept o binecuvântare divină. Nu doar proprietatea privată este o dovadă a binecuvântării, ea este doar una din multiplele ei fațete. Adevărul este că omul nu ar mai fi stimulat să muncească dacă nu ar avea perspectiva răsplătirii finale. În celebra lucrare a lui Max Weber, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, este arătat faptul că, cel puțin pentru mișcările protestante, rezultatele obținute în urma muncii sunt „semne ale grației divine (...) ele sunt de apreciat ca daruri ale lui Dumnezeu pe care omul nu le poate refuza.”³² Weber a arătat că viziunea protestantă asupra lumii percepea omul drept unealtă a lui Dumnezeu, care asumându-și responsabilitatea muncii, a contribuit la dezvoltarea economică a comunităților europene. Astfel, îmbogățirea nu trebuia considerată drept păcat, ci un har pe care Dumnezeu ni-l oferă.³³ Prin urmare, în lumina lucrării invocate, însuși capitalismul

le dețin, se aseamănă cu Dumnezeu care are grijă de universal creat. Ei îl imită astfel pe Dumnezeu în înțelepciune, cunoaștere, creativitate, sau alte atribute, la o scară mai mică. Astfel, prin dorința omului de a deține lucruri personale este reflectată suveranitatea absolută a lui Dumnezeu.

31 Luca 12:48

32 Max Weber, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, București, Humanitas, 1993, p. 275.

33 Vezi postfața lui Ioan Mihăilescu (Protestantism și capitalism) la cartea lui Max Weber: „În concepția lui Weber, comportamentele au un conținut etic intrinsec. Pentru omul modern, munca este o datorie, un semn de virtute și o sursă de satisfacție personală. Aceasta este o trăsătură a „omului capitalist modern”, dar ea are o origine transcendentală și o semnificație religioasă pe care sociologul german își propune să o reliefeze. (...) Munca desfășurată conform comandamentelor lui Dumnezeu este singurul

modern este rezultatul unui sistem etic care pune grația divină în centrul activităților omenești. De altfel, Scriptura oferă câteva exemple de oameni bogați care au fost binecuvântați astfel de Dumnezeu, în baza unor considerații spirituale. De pildă, Avraam primește asigurarea că va fi binecuvântat datorită ascultării sale. Concret, Dumnezeu îi promite că pământurile în care se află vor aparține urmașilor săi: *Eu voi fi cu tine și te voi binecuvânta, căci toate ținuturile acestea îți le voi da ție și seminței tale și voi ține jurământul pe care l-am făcut (...)*³⁴. Aceste cuvinte indică două elemente distincte: promisiunea că Dumnezeu va da acele pământuri în proprietatea urmașilor lui Avraam, și că decizia lui Dumnezeu se încadrează în planul Său de binecuvântare. Este evidentă legătura dintre ascultare și binecuvântare³⁵, însă în Geneza 12 Dumnezeu arată că obiectivul pe termen lung este ca Avraam să devină el însuși o binecuvântare pentru toate familiile pământului.³⁶ Dacă în perioada patriarhală conotațiile binecuvântării implicau bunuri materiale (urmași, terenuri etc), conform epistolelor nou-testamentare, în plan istoric, era urmărită o binecuvântare duhovnicească pentru toți cei care cred în Dumnezeu asemeni lui Avraam: *Scriptura, de asemenea, fiindcă prevedea că Dumnezeu va socoti neprihănite pe neamuri prin credință, a vestit mai dinainte lui Avraam această veste bună: „Toate neamurile vor fi binecuvântate în tine.”*³⁷ În concepția lui John Stott, binecuvântarea la care se referă textul

mijloc de a obține certitudinea asupra grației divine. Comportamentele întreprinzătorilor protestanți din secolele al XVI-lea și al XVII-lea sunt o reflectare a acestui principiu etic dedus din doctrinele religioase. Munca permanentă, pietatea, simplitatea și autocontrolul în toate acțiunile sunt trăsături care se generalizează rapid pe măsura statornicirii protestantismului.” (Weber, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, pp. 270, 275).

34 Vezi Geneza 26:3.

35 În *Eclesiastul* 5:19, este reiterată aceeași temă a binecuvântării materiale, utilizându-se o terminologie diferită prin expresia *dar de la Dumnezeu*: *Dar dacă a dat Dumnezeu cuiva avere și bogății și i-a îngăduit să mănânce din ele, să-și ia partea lui din ele și să se bucure în mijlocul muncii lui; acesta este un dar de la Dumnezeu.* Reiese că sursa binecuvântărilor pământești este Dumnezeu, care permite oamenilor să se bucure de averea și bogățiile pe care le-au primit. Aici binecuvântările materiale nu sunt puse pe seama ascultării, ci este arătat în sens general cum orice om care are parte de aceste bucurii, le primește de la Dumnezeu.

36 *Voi face din tine un neam mare și te voi binecuvânta; îți voi face un nume mare și vei fi o binecuvântare. Voi binecuvânta pe cei ce te vor binecuvânta și voi blestema pe cei ce te vor blestema și toate familiile pământului vor fi binecuvântate în tine* (Geneza 12:2-3).

37 Galateni 3:8. Vezi și Galateni 3:16: *pentru ca binecuvântarea vestită lui Avraam să vină peste neamuri în Hristos Isus, așa ca, prin credință, noi să primim Duhul făgăduit.*

acesta este îndreptățirea, deoarece aceasta este „cea mai mare dintre toate binecuvântările, deoarece verbele „a binecuvânta” și „a îndreptăți” sunt folosite ca echivalente în versetul 8. Mijlocul prin care va fi moștenită îndreptățirea este credința (...)”³⁸.

A fi binecuvântat și a fi o binecuvântare reprezintă o altă dimensiune a demnității omenești.

Concluzii

În această lucrare am pornit de la o observația conform căreia, în gândirea creștină există perspective diferite față de conceptul de proprietate privată. Dacă unii văd în Decalog o bază pentru protecția acestui drept, și în viața patriarhilor bogați exercitarea și acordarea de suport divin pentru acumularea de bogății, alții subliniază chemarea Mântuitorului la simplitate, și se raportează dogmatic la practica Bisericii din Ierusalim de a renunța la averii. Am arătat că tensiunea aceasta are o explicație din sfera juridică, care conciliază cele două perspective. Este pertinent să credem că textele vechi-testamentare protejează proprietatea privată, dar și că cele nou-testamentare atrag atenția asupra riscului de a avea posesiuni. Prin urmare, Scriptura ne vorbește atât despre drepturi cât și despre îndatoriri.

Am examinat conceptul de proprietatea privată dintr-o perspectivă tripartită: ca mijloc de protecție, ca mijloc al încercării, și ca expresie a binecuvântării. Aceasta a facilitat înțelegerea scopului complex cu care proprietatea privată este instrumentată în viața noastră de către Dumnezeu. Nu se urmărește doar formarea unui climat sigur pentru averii, ci și responsabilizarea celor care dețin bunuri materiale. Oamenii pot dispune liber de propriile bunuri, inclusiv din perspectivă filantropică. Acest fapt este cu totul semnificativ deoarece ne pune într-o postură de administratori a unor valori care îi aparțin lui Dumnezeu. Prin urmare, concluzia generală care s-a conturat este că avem nevoie stringentă să recuperăm dimensiunea îndatoririlor pe care orice proprietar le are. Acestea nu sunt reglementate legal, cum este cazul drepturilor, însă țin de etica personală a fiecărui om. Procedând în felul acesta, ne vom asigura de protejarea unui principiu superior: demnitatea umană pe care am dobândit-o prin creație. Ea este corolarul tuturor drepturilor și îndatoririlor noastre.

38 John Stott, *Epistola lui Pavel către Galateni: o singură cale*, trad. George Verzea, Cluj-Napoca, Logos, 2006, p. 82.

Bibliografie:

- * Barrera, Albino, *Economic Compulsion and Christian Ethics*, New York, Cambridge University Press, 2005.
- * Forster, Greg, *John Locke's Politics of Moral Consensus*, Cambridge, Cambridge University Press, 2005.
- * Gooding, David, *Faptele Apostolilor: credincioși adevărului*, trad. Mirela De-Long, Cluj-Napoca, Logos, 2006.
- * Grudem, Wayne, *Business for the Glory of God: The Bible's Teaching on the Moral Goodness of Business*, Crossway Books, Wheaton-Illinois, 2003.
- * Locke, John, *An Essay Concerning Human Understanding*, Hazleton, Pennsylvania State University: Electronic Classics Series, 1999.
- * MacArthur, John, *Comentariul Biblic MacArthur: Noul Testament*, trad. Romana Cuculea și Olimpiu Cosma, Făgăraș, Agape, 2009.
- * Parker, Kim Ian, *The Biblical Politics of John Locke*, Waterloo, Wilfrid Laurier University Press, 2004.
- * Sproul, R.C., *Etică Creștină*, Arad, Multimedia, 2000.
- * Stott, John, *Epistola lui Pavel către Galateni: o singură cale*, trad. George Verzea, Cluj-Napoca, Logos, 2006.
- * Șandru, Trandafir, *Doctrinile biblice ale Bisericii*, București, Editura Culturii Penticostal, 1989.
- * Walton, John; Matthews, Victor; Chavalas, Mark W., *Comentariu cultural-istoric al Vechiului Testament*, trad. Silviu Tatu, Luca Crețan, Romana Cuculea, Oradea, Casa Cărții, 2016.
- * Walvoord, John F. și Zuch, Roy B. (editori), *Comentariu al Vechiului Testament*, trad. Verlan Octavian și Constantin Leontiuc, Cluj-Napoca, E. B. E, 2010.
- * Weber, Max, *Etica protestantă și spiritul capitalist*, București, Humanitas, 1993.
- * <http://legestart.ro>
- * <http://www.euroavocatura.ro>
- * <http://www.rodneychrisman.com>